

Як досягти справедливої економіки в Україні і спрямувати її для задоволення потреб простої людини, щоб умови економічної діяльності відповідали принципам справедливості, солідарності і сталого розвитку в інтересах суспільства?

Григорій Осовий, Голова Федерації профспілок України (ФПУ), Почесний доктор соціальних наук Академії праці, соціальних відносин і туризму (АПСВТ) поділився своїм баченням цього питання.

- Григорію Васильовичу, що означає термін «справедлива економіка»?

Якщо спрощено – то це гармонія між тими, хто виробляє товари і надає послуги, і тими, хто ними користується. Головне питання – як забезпечити цей баланс. Ми тут нічого оригінального не придумаємо – краще зазирнемо в історію, як формувалися економіки, скажімо, в країнах сталої Європи, які за конституційним визначенням є соціальними, а по факту досягли найвищого розвитку, ставши державами загального добробуту. Базовою основою в таких спільнотах є соціальна ринкова економіка, яка забезпечує сталий людський розвиток та прогрес в цілому. Такі країни, як правило, на перших позиціях в економічних рейтингах та індексах людського розвитку світового масштабу - Данія, Швеція, Швейцарія, Люксембург, Німеччина, Австрія...

- Як нам досягти цього «вселенського» балансу та добробуту?

Все починається з формування структури економіки В соціально орієнтованих економіках, як правило, 1/3 валового національного продукту - становлять засоби

виробництва, необхідні для того, щоб вдосконалювати технічні, технологічні інноваційні рішення. Більша ж частина економіки зорієнтована на задоволення потреби людини – житло, комфортні умови проживання, якісні побутові товари, задоволення особистісного розвитку (навчання, подорожі, розваги, спорт) тощо.

Звісно, окрім власних потреб, державі потрібно мати ще й валютні надходження, аби проводити реновації, інвестувати у подальший розвиток. Тому частина вироблених товарів та послуг іде на експорт. Що не виробляється в країні, але потрібно для потреб підприємництва та споживачів, завозиться по імпорту. Звичайно, позитивним є баланс, коли експорт перевищує імпорт, бо це ще й забезпечує курсову стабільність національної грошової одиниці. Її девальвація боляче б'є по економіці і добробуту населення. Нажаль, українці не раз у цьому пересвідчувалися - на початку грошової реформи у 1996 р. співвідношення гривня/долар було 1,76 : 1, тепер 38:1.

Не менше важливо, що йде на експорт – сировина чи готова продукція з високою доданою вартістю. Наприклад, наша перевага, найкращі чорноземи та конкурентноспроможна аграрна продукція. Ми її продаємо закордон і отримуємо валюту. І знову інвестуємо у новітні засоби виробництва та технології, щоб надалі підвищувати продуктивність і якість продукції. Збір 80 млн. тонн зернових вже не є чимось неймовірним. У радянський період 50 млн. тонн, це був рекордний врожай. Утім, потрібно експортувати не зерно, а продукти його переробки, які мають більшу додану вартість, – це значно вигідніше.

До прикладу, ціна пшениці на світовому ринку коштує 230-250 \$ за тонну, муки у 2,5 - 3 рази більше, а вартість хлібобулочних виробів – до 10 разів.(див.index.minfin.com.ua). Однак, держава дбає про продовольчу безпеку і тому лімітує продажі на експорт, щоб і внутрішнє споживання було достатнім, а відтак ціни більш доступними. Зрозуміло, що більш наукоємні високотехнологічні сектори економіки заробляють на експорті ще більше. Наприклад, Ірландія відкривши вільну економічну зону для входження транснаціональних компаній ІТ технологій, і надавши податкові пільги, за короткий час вийшла на друге місце у світі за обсягом ВВП на душу населення – \$ 234 тис.(для порівняння за даними Світового банку середній показник у світі - \$ 11 тис., в ЄС - \$ 34 тис., Україна ж приблизно \$ 4 тис. (див. <http://www.worldbank.org>.), тобто підпадає під категорію бідних країн. Отже, висновок: потрібно не тільки змінювати структурні пропорції ВВП, але різко збільшувати його обсяги на інноваційній основі. Як – це окрема тема, ясно, що не за рахунок примітивної фізичної праці, а технічного і технологічного переозброєння виробництва до рівня 6-го укладу економічного розвитку, як в розвинених країнах. Іншим чином ні догнати, а тим паче обійти їх нам не вдасться. Згадаймо, як лобісти вільної ринкової економіки в Україні розказували, що державні підприємства і колгоспи ніколи не дадуть такого росту економіки як приватні. У 2006 році Україна

набула статусу країни з ринковою економікою. Сьогодні вже майже 85 % економіки знаходиться в приватному секторі. Нинішній уряд хоче залишити у державній власності не більше 5%. У приватні руки ймовірно перейдуть, залишки енергетики, нафтогазу, залізниця. У такому разі ціни і тарифи зростуть у рази до рівня європейських і уряд не зможе вводити такий засіб захисту споживачів як введення спеціальних обмежень на комунальні послуги. І що тут переважає - економічна доцільність чи політична складова?

А тепер подивимося на результати: тотальна приватизація загальнодержавної власності, перехід її у приватну за 30 років не збільшила ВВП на душу населення. За даними Світового банку цей показник становив 3624 доларів (в цінах 2010 р.) , а в 2020 р.- 3116 дол. .По паритету купівельної спроможності показник дещо кращий- 12377 дол. в 2020 р. А частка кінцевого споживання домашніх господарств у ВВП , яка характеризує реальний рівень життя збільшилася з 54% до 74,3%. Тоді як сусідні країни в 4-6 разів. Не кажучи вже про Китай, який має доволі велику частину державних підприємств і стартував в проведенні реформ у часі як Україна, але майже догнав в економічному розвитку США. Я був у Китаї в 2011 році на міжнародній профспілковій конференції, де нам китайські колеги на запитання яка форма власності державна чи приватна є більш продуктивною і соціально спрямованою, дипломатично відповіли «не важливо якого кольору томати, головне. щоб вони були споживними».

Ще одна важлива річ. Щоб підтримувати сталий економічний розвиток має бути постійний достатній споживчий попит у самій країні, а люди повинні бути платоспроможними. Отже частка виробництва споживчих товарів та послуг і частка доходів громадян у валовому внутрішньому доході країни мають співпадати і, що не менш важливо, становити 60-65%, як в соціальних державах. До речі, радянська система у змаганні з капіталістичною за кращі умови для населення багато що робила для цього: всі державні послуги освіти, охорони здоров'я, соціальне житло були безоплатними, низькі ціни і тарифи на газ, електроенергію, житлово-комунальні послуги, проїзд у громадському транспорті, практично нульова інфляція. На підприємствах завдяки плановому розподілу прибутку на його виробничий розвиток, розширення житлового і соціально культурного будівництва, матеріального заохочення працівників, будувався такий собі корпоративний соціалізм. Все це разом формувало життя домогосподарств передбачуване на перспективу. А ось чого явно постійно бракувало, так це добротних споживчих товарів, бо 2/3 економіки працювало на оборону і мілітаризацію країни, а товари народного споживання займали 1/3.

Згадаймо, українці були спроможні робити космічні ракети і літаки, а путньої пральної машини для повсякденного попиту не виготовлялося. Легендою вітчизняного автопрому був «запорожець», та й той у дефіциті. З цього минулого маємо зробити належні висновки – виробляти в нашій країні якісне і необхідне для населення, надаючи роботу

людям і не залізати в борги для придбання імпортованих товарів. У поточному році ситуація складається не добре. За даними Мінекономіки експорт українських підприємств складе 56 млрд., тоді як імпорт 96 млрд. Від'ємне сальдо 40 млрд. Чим його покривати? Запозиченнями в борг? Він вже й так перевищив допустиму межу – не більше 60% ВВП. З іншого боку, це джерело додаткового тиску на курсову стабільність гривні, що теж матиме негативний вплив на доступність кредитів і купівельної спроможності населення. До того ж повернення державного боргу та сплата відсотків лягає тягарем на кожного українця. Тому ФПУ підтримує ініціативи вітчизняних підприємців: «виробляй українське», «купуй українське», «свій до свого по своє». Адже до 40% коштів при купівлі українського повертається до бюджету у вигляді податків, який в умовах воєнного стану повністю спрямовується на забезпечення обороноздатності країни.

Ще один крок до справедливості-соціально орієнтована політика оподаткування доходів, яка б диференціювала ставки податку на доходи фізичних осіб та корпорацій виходячи з їх величини і джерел набуття. Оподатковувати за єдиною нормою зарплату на рівні межі бідності і мільйонні зарплати топ менеджерів акціонерних компаній - не справедливо. Чи, скажімо тримати на одному рівні сплату податку на додану вартість на хліб, молоко, дитячі товари у розмірі 20%, як і на предмети розкоші? Звичайно, несправедливо. В багатьох країнах ЄС податок на продажі 5-7 %. Також має бути справедлива цінова політика держави на найнеобхідніші продовольчі товари, адже земля, надра, природні багатства належать народу (Ст. 13 Конституції). Тому бізнес має ділитися прибутками і особливо надприбутками в інтересах суспільства.

Потреба на державному рівні дати відповідь на питання: чому податки на дивіденди 5%, на виведений капітал 9%, тоді як з доходів фізичних осіб та підприємств – 18%...

Далі буде. Продовження читайте у наступному блозі...

Джерело: **Korrespondent.net** <https://blogs.korrespondent.net/blog/events/4670202/>

(За матеріалами сайту ФПУ www.fpsu.org.ua)